

KADIN VE ERKEK GİRİŞİMCİLER ARASINDAKİ FARKLILIKLAR

DIFFERENCES BETWEEN FEMALE AND MALE ENTREPRENEURS

Özet

Girişimci etkinlik son yıllarda sürekli artmaktadır. İster kadın ister erkek olsun girişimci olmak için belli bazı niteliklere sahip olmak gerekmektedir. Ancak, ortak niteliklerinin yanında, kadın ve erkek girişimciler yine birçok açıdan gözlemlenebilir farklılıklar da yansıtmaktadır. Bu çalışmada literatüre dayalı tespit edilen farklılıklar kategorik bir ayırım yapmadan belirtilmiştir. Farklılıkları bilmek kadın girişimciliğine yaklaşım açısından önemli bir unsurdur.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, kadın girişimciler, girişimcilikte cinsiyet farklılıkları

Abstract

Entrepreneurial activity has been rising continuously in recent years. Whether female or male, it is required to have some particular qualities to be an entrepreneur. However, in addition to the common attributes, female and male entrepreneurs still reflect observable differences in many ways. In this study, the detected differences based on literature are indicated without a categorical distinction. Knowing differences is an important element in approaching women's entrepreneurship.

Key Words: Entrepreneurship, women entrepreneurs, gender differences in entrepreneurship

GİRİŞ

Girişimcilik, bir kişinin bağımsız veya bir organizasyon içinde, bir fırsatı belirlemek ve yeni bir değer yaratmak veya ekonomik bir başarı sağlamak için söz konusu fırsata yönelme motivasyonu ve kapasitesini ifade eder. Girişimcilik, kişilerle ve onların bir işletmeyi kurma, devralma veya işletme ya da bir firmanın stratejik karar mekanizmalarına katılma tercihleriyle ve bu yöndeki aktiviteleriyle ilgilidir (Doğan, 2010:26). Girişimci ise, toplumun gereksinim duyduğu ürünler üreterek, hizmetler sunarak, ya da ticaret yaparak, maddi-manevi kazanç sağlamayı hedefleyen, bu amaçla kendi işini kurmak için harekete geçen ve iş fikrini gerçekleştirmek için; araştırma, planlama, örgütlenme, koordinasyon çalışmaları yapan, sonuçta; gerekli bilgi-beceri, işyeri, eleman, makine-ekipman vb. işletme girdileri ile finansman kaynaklarını bir araya getirerek, kendi işini kuran kişidir (www.koniks.com). Kadın girişimci de, bir işletmeyi başlatıp, organize edip, işleten kadın olarak tanımlanabilir. Kadın girişimciler yenilikçi, kendine güvenen ve yaratıcı kadınlar olarak bireysel veya başkaları ile işbirliği içinde ekonomik bağımsızlık elde etmede yetenekli, kişisel, aile ve sosyal yaşama ayak uydurarak bir kuruluşu başlatıp, kurup ve işleterek başkaları için iş imkanları üretebilen kadınlardır (Keskin, 2014:73). Kadın girişimciler sadece bir işi çekip çeviren değil aynı zamanda kendi kariyerlerini de yöneten kadınlardır. Bu yeni kariyerleri; yenilik, yaratıcılık, risk alma, vizyon ve cesareti de kapsamaktadır. Onlar, zeki, bağımsız ve kalabalıkta öne çıkan, hedefleri olan ve bu hedeflerine ulaşmak için karşılaştıkları zorlukları göğüsleyen, beklentilerini ve iş gayretlerini sürekli gözden geçiren ve sosyal bilinci dikkate değer ölçüde yüksek olan bireylerdir (Moore, 2000:2).

Girişimciler kadın ve erkek toplumun tüm katmanlarından, tüm mesleki kökenlerden, her yaşta ve her eğitim düzeyinden olabilir (Kelley, Brush, Greene ve Litovsky, 2011:9). İster kadın ister erkek olsun girişimci olmak için belli bazı niteliklere sahip olmak gerekir. Yani girişimcilik bazı niteliklerin bileşimidir. Ancak, kadın ve erkek girişimciler, girişimcilik açısından ortak niteliklerin yanında karakteristik özellikleri, tutumları, değerleri, özlentileri, işe başlama nedenleri, iş hedefleri, engeller ve güçlükler, motivasyon ve beklentiler, yönetim tarzları,

işletme yapısı vb. farklılıklar yansıtmaktadır.

Kadın ve erkek girişimcilerde girişimcilik açısından gözlemlenen farklılıklar araştırmalarda farklı şekillerde yansıtılmıştır. Kadın girişimciler ile erkek girişimciler neden farklıdır diye bakıldığında kimi araştırmalarda psikobiyolojik özelliklere bağlı farklılıklar ön plana çıkartılırken kimi araştırmalarda sosyal, kültürel ve çevresel faktörlere bağlı farklılıklar, kimi araştırmalarda da ekonomik farklılıklar ön plana çıkartılmaktadır. Özetle kadın ve erkek girişimcilerde gözlemlenen farklılıkların varlığının farklı nedenleri vardır ve bu nedenler tam olarak ifade edilmiş değildir. Bu çalışmada girişimcilikte cinsiyet faktörü üzerinde durulacak ve kadın girişimcilerin heterojen bir grup olduğunu unutmadan, kategorik bir ayırım yapmadan tespit edilen farklılıklar belirtilecektir.

Girişimcilikte Cinsiyet Faktörü

Kişilik özelliklerini de etkileyen cinsiyet faktörü, cinsiyet rollerinin ortaya çıkması sonucu girişimcilik kavramını da etkilemektedir. Cinsiyet rolleri, toplumun kadın ve erkek arasında sahip oldukları roller açısından bir farklılık olduğu anlayışından kaynaklanmaktadır (Can ve Karataş, 2007:252). Toplum, kadınlara ve erkeklere onların kişisel tercihleri ya da yeteneklerine göre değil; toplumsal cinsiyet rollerine göre farklı görev ve sorumluluklar atfedebilmektedir (Tunç, 2013:22).

Cinsiyet faktörü toplum içinde sosyal statünün belirlenmesinde etkili bir unsur olmaya devam etmektedir. Kültür, din, siyaset, hukuk yapısı, ekonomik durum kadınların toplum içindeki rolünü ve beklentilerini belirlemektedir. Kadın, biyolojik ve fiziksel özelliklerine bağlı olarak, cinsiyeti esas alınarak ona atfedilen toplumsal/sosyal olarak yapılandırılmış farklı kültürlerde değişiklikler gösteren rolleri ile ilgili sorunlar yaşamaktadır (Akgül, Koç ve Siklon, 2009:266).

Toplumsal cinsiyet rolleri, geleneksel kökenlerin ve toplumsal değerlerin birleşiminden oluşur. Her ne kadar erkeklerin ve kadınların cinsiyet rolleri toplumdan topluma norm ve değer yargılarına göre farklılık gösterse de hemen her toplumda erkeklerin kadınlardan daha güçlü olduğu algısı, (Tunç 2013:23-34) ikincil sırada olduğu anlayışı halen kabul edilebilir olarak

görülmektedir. Gelişmiş olan ülkelerde kadınlar, cinsiyete dayalı rol ayırımından kaynaklanan sorunları çözmeye önemli aşama kaydederek toplum içinde lider, yönetici ve girişimci gibi rollere adım atmışlardır, ancak gelişmekte olan toplumların çoğunda kadınların erkeklerle aynı fırsatlardan yararlanamadığı görülmektedir (Kızıldağ ve Kula, 2009:226). Cinsiyetler arası bu fırsat eşitsizliğine, büyük ve küçük kentlerde yaşayan kadınlar arasında da rastlanmaktadır. Kadınlar büyük kenti oluşturan farklılaşmış, uzmanlaşmış ve örgütlenmiş bir çevrede çok daha etkin bir teknolojinin oluşturduğu kurumlarla çevrili yaşamaktadır ve hepsi az veya çok koşulların etkisiyle değişmektedir (Günay ve Bener, 2011:159). Ülkemizde de özellikle büyük kentlerde kadınlar risk üstlenememe, cesaretli ve kararlı olma, esneklik, yaratıcılık ve mesleki yeterlilik gibi girişimcilik özelliklerine daha fazla sahip iken, küçük kent olarak tanımlanabilecek alanlarda aynı durum söz konusu olamamaktadır (Kızıldağ ve Kula, 2009:226).

Geleneksel olarak belirlenmiş cinsiyet rollerinin benimsenmesi, kadınların erkeklerle bağımlılıklarının ölçüsünü ifade etmektedir. Bazı kadınlar bu durumdan rahatsızlık duyarken bazıları da bu durumu normal ve doğal bir durum olarak görmektedir. Böylece bağımlılıkları nedeniyle pek çok kadının sosyal konumu erkekler tarafından belirlenmektedir (Goffee ve Scase, 1992:13). Kadınların yarısından fazlası için hayattaki en önemli amaç iyi bir anne ve eş olmaktır. Toplumsal cinsiyet temelli iş bölümünce kadına verilen eşlik/annelik görevlerini içselleştirmiş olan kadınlar, bu görevleri nedeniyle işgücü piyasasından geçici ya da sürekli ayrılmaktadır. Kadını toplumda denetlenen konumuna indirgeyen ataerki yapının getirdiği hiyerarşik düzen, kadının işgücü piyasasına katılımında da belirleyici olmaktadır (Özçatal, 2009:52).

Dünya nüfusunun yaklaşık yarısını oluşturan kadınların dünya genelinde yaşam kalitesinin yükseltilmesi, işgücü piyasasına katılımında ve istihdamında ekonomik faktörlerin yanında sosyo-demografik ve sosyo-kültürel faktörler de belirleyici olmaktadır (Keskin, 2015:53). 2012 yılı itibarıyla dünya ölçeğinde çalışma yaşındaki kadınların yüzde 50,3'ü işgücüne katılırken bu oran erkeklerde yüzde 76,5'dir. İstihdama baktığımızda, kadınların yüzde 47,1'i istihdam edilirken bu oran erkeklerde yüzde 72,2'dir. Dünyada tüm istihdamın yüzde

40'ı kadındır. Küresel düzeyde kadın işsizlik oranı yüzde 6,4, erkek işsizlik oranı yüzde 5,7 olarak gerçekleşmiştir (International Labour Organization [ILO], 2014:90-94). Türkiye'ye baktığımızda, 2012 yılında kadınların işgücüne katılma oranı yüzde 29,5, erkeklerin işgücüne katılma oranı yüzde 71, İstihdam oranı kadınlarda yüzde 26,3, erkeklerde yüzde 65, işsizlik oranı kadınlarda yüzde 10,8, erkeklerde yüzde 8,5 olarak gerçekleşmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2014:127).

Dünyada kadın ve erkeklerin işgücüne katılımları ve istihdamı açısından hala büyük farklılıklar olduğu görülmektedir. Bu farklılık ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre de değişmektedir. Cinsiyet ayrımcılığı ve çalışma koşullarının eşitlenmemesi kadınların işgücüne katılımında ve istihdamında önemli bir sorundur. Kadınların işgücüne katılım, istihdam ve işsizlik oranları açısından Türkiye, dünya geneli ile kıyaslandığında, Türkiye'nin kadın işgücüne katılımı, istihdamı ve işsizliği açısından kötü bir noktada olduğu görülmektedir. Bu oranlar ülkemizde insan kaynaklarından, kadın potansiyelinden yeterince yararlanılmadığını göstermektedir. Türkiye'de toplumsal yapıda meydana gelen değişim ve gelişmelerle kendine yeni ve farklı roller yükleyen kadın, eğitim almaya, kendi konumunun farkına varmaya kısaca bilinçlenmeye başlamıştır (Berber ve Eser, 2008:3). Ancak cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik kat edilmesi gereken yol hala çok uzundur.

Cinsiyet ayrımcılığına bir başka örnek enformel sektörlerdir. Enformel sektörler az gelişmiş bölgelerde hem kadınlar hem de erkekler için önemli bir istihdam kaynağı ama daha çok kadınlar enformel sektörlerde çalışmaktadır. Çünkü kadınlar erkeklerle göre öğrenim, mesleki eğitim, istihdam gibi olanaklara daha az sahiptir. Global düzeyde, kriz dönemlerinde kadınların enformel sektörlerle yönelmesinde artış olmaktadır. Bu durum kadınların aile gelirine katkı amacıyla çalışma zorunluluğu duymalarıyla açıklanabilir (International Trade Union Confederation [ITUC], 2011:9).

Cinsiyet ayrımcılığı kadın girişimciliğini de etkilemektedir. 173 ekonomiyi kapsayan bir Dünya Bankası çalışmasına göre, 155 ekonomide; ev dışında seyahat etme, sözleşme yapma, mülkiyet haklarına sahip olma, banka hesabı açma veya bir işyeri

kaydetme gibi, kadınlar için en az bir engel tespit edilmiştir. Bazı ülkelerde kadınların işletmelerini kaydettirmeleri için erkeklerin imzasının istenmesi kadınların işletmelerini resmileştirmelerini zorlaştırmaktadır. İşletmelerini resmileştirmek için gerekli prosedürler nedeniyle özellikle mikro işletmelere sahip birçok kadın girişimci kayıt dışı ekonomide kalmaktadır (ILO, 2016:40).

Kadınların cinsiyet rolleri esas alınarak, kadına ve erkeğe özgü olarak tanımlanabilecek işler farklılaştırılmıştır. Buna göre, daha az sermaye ve donanım gerektirmesi, kadına iş ve aile yaşamını dengeleme olanağı sağlaması, biyolojik açıdan sahip olunan cinsiyet özellikleri ve annelik duygusu gibi faktörlerin etkisiyle, kadınların genellikle hizmet ve ticaret sektörlerinde girişimci olmayı tercih ettikleri tespit edilmiştir (Yelkikalan, 2006:50). Kadın girişimciler çoğunlukla hizmet sektöründe yoğunlaşmış olmakla beraber, cinsiyete dayalı engellerin sürmesine rağmen günümüzün tüm sektörlerinde bulunmaktadır. Kadın girişimcilerin yoğunlaştığı sektörler ülkeden ülkeye de farklılık göstermektedir.

Kadın ve Erkek Girişimciler Arasındaki Farklılıklar

Günümüzde ülkelerin kadın girişimciliğine verdiği önem ve kadın girişimciler artmaktadır. Kadınlar çeşitli nedenlerle girişimciliğe atılmaktadır. Bazıları erkek meslektaşları gibi sahip olduğu yeni bir fikri ve inovasyonu hayata geçirmek için, bazıları çalıştıkları mevcut işleri kendilerine yetmediği için veya çalıştıkları işyerleri kişisel beklentilerini ve mesleki hedeflerini karşılamadığı için, bazıları zorlu ve esnek olmayan çalışma ortamı nedeniyle, bazıları iş yerlerinde uygulanan cam tavan sendromunu kıramadıkları için, bazıları aile işini devraldıkları için, bazıları zorunlu işsizlik nedeniyle, bazıları pazarlanabilir becerileri olmadıkları için, yani kimilerini fırsatları değerlendirmek kendi işini kurmaya çekerken kimilerini de zorunluluk nedenleri kendi işlerini kurmaya itmektedir (Winn, 2005:382-383; Kelley vd., 2011:21). Hangi nedenle olursa olsun yeni bir girişimi başlatmak bazı niteliklere sahip bireyler tarafından alınan bilinçli bir karar olarak görülmekte (Winn, 2005:383) ve kadınlar için girişimcilik farklı faktörlerin karmaşık etkileşimini yansıtmaktadır. Kadın ve erkek girişimcilerde

ortak özelliklerinin yanında endüstri seçimleri, finansman stratejileri, yönetim yapıları ve büyüme modelleri, hazırlıklar ve amaçlar, organizasyon, kaynaklara erişim ve stratejik yönelim (Greene, Hart, Gatewood, Brush ve Carter, 2003:1-2; Bisawa ve Parnami, 2015:261) gibi cinsiyet, kişisel ve iş profiline göre farklılıklar da yansıtmaktadır. Kadın ve erkek girişimcilerin motivasyon faktörlerinin birbiriyle tamamen benzer olduğunu söylemek mümkün değildir. Kadınların sosyalizasyon süreci, toplum dinamikleri ve her şeyden önemlisi çalışma hayatında karşılaştıkları zorluklar veya kısıtlılıklar, onların girişimci olma nedenlerini erkeklerinkinden daha farklı bir noktaya kaydırabilmektedir (Özdemir, 2010:121).

Kategorik bir ayırım yapmadan tespit edilen farklılıklara baktığımızda:

Kadın girişimciler bir iş kurup işletirken erkek meslektaşlarına göre daha fazla zorluk yaşamakta ve cinsiyete dayalı ayrımcılıkla karşılaşmaktadır. Bu nedenle erkekler daha çabuk girişimci olma kararı alırken kadınlar daha fazla zamana ihtiyaç duymaktadır.

Erkek ve kadın girişimciler arasındaki diğer bir fark da işe başlama/ iş kurma yaşıdır. Erkekler girişimciliğe daha erken yaşlarda başlama eğilimindeyken, kadınlar iş tecrübesi, yönetim, uzmanlık ve deneyim eksikliği, rol çatışması ve zaman yönetimi, sermaye yetersizliği ve krediye erişim, fırsat eşitsizliği, ataerkil yapı vb. sosyo-demografik, sosyo-kültürel, ekonomik çeşitli faktörlerden dolayı daha geç yaşlarda başlama eğilimindedir. Kadın girişimciler çoğunlukla 35-45 yaş arasında erkek girişimciler ise 25-35 yaş arasında işletme kurmaktadır (Hisrich ve Peters, 2002:76; Yetim, 2002:81; Aslan ve Atabey, 2005:5). Avrupa Komisyonunun Avrupa'daki Kadın Girişimciler Üzerine İstatistikî Veriler çalışmasında ise erkeklerin (yüzde 58) ve kadınların (yüzde 59) her ikisi için girişimcilik faaliyetlerinin en yoğun yaşandığı yaş grubunun 25-49 yaş olduğu belirtilmektedir. (European Commission, 2014:17).

İster gelişmiş, ister gelişmekte olan ekonomiler olsun kadınlara kıyasla erkekler daha yüksek oranda girişimcilik faaliyetlerinde bulunmaktadır ve kadın girişimcilerin sahip olduğu işletme sayısı artışa rağmen erkeklere

göre geridedir (Kelley vd., 2011:20). Küresel olarak, kadınlar tüm formal işletmelerin üçte birine sahiptir, ancak yoğunlaşma mikro ve küçük işletmelerdedir (ILO, 2016:40). Hemen hemen tüm Avrupa ülkelerinde, mevcut işletmelerin çoğunu erkekler işletmekte ve yeni girişimlerin çoğunu erkekler başlatmaktadır (Hillmann, 2016:16). Beşeri sermayedeki cinsiyete dayalı farklılıklar, kadın girişimcilerin daha düşük oranlarından en azından kısmen sorumlu olabilir (Welter, 2002:5). Aynı zamanda kadınların sahip olduğu işletmeler girişim büyüklüğü, çalışan sayısı, gelir miktarı gibi faktörler açısından erkeklerin sahip olduğu işletmelere göre daha küçük olma eğilimindedir (Winn, 2005:381). Küçük ölçekli ev bazlı işletmelerde kadın girişimciliği daha yaygındır. Diğer bir değişle kadın girişimcilerin şirketleri, erkeklere göre daha yavaş bir büyüme eğilimi göstermektedir. Örneğin 2012 yılında AB’de 40,6 milyon girişimcinin yalnızca yüzde 29’unu kadınlar oluşturmaktadır. Bu kadın girişimciler küçük işletmelerde faaliyet göstermekte, finansörler tarafından daha az karlı görülen sektörlerde konsantre olma ve erkeklere ait işletmelerle karşılaştırıldığında da daha düşük büyüme ve ciroya sahip olma eğilimindedir (McCracken, Marquez, Kwong, Stephan, Castagnoli ve Dlouha, 2015:13). Türkiye’de de kadın girişimci (işveren+kendi hesabına çalışan) sayısı erkek girişimcilerin oldukça altındadır. 2012 yılı itibariyle toplam girişimcilerin yüzde 14,9’unun kadın girişimci, yüzde 85,1’inin erkek girişimci olduğunu görüyoruz (Keskin, 2014:81). Yine AB’de yüksek eğitimli kadınlar, yüksek öğrenim görmüş erkeklerle benzer bir oranda sosyal girişimler yaratmalarına karşın ticari girişimcilik için bunu söylemek mümkün değildir (McCracken vd., 2015:13).

Erkek girişimciler ilk işlerini genellikle imalat ve inşaat sektörlerinde kurmalarına karşın, kadın girişimciler hizmet sektörü, eğitim, danışmanlık, halkla ilişkiler, sağlık alanlarında kurmaktadır (Hisrich ve Peters, 2002:76; Yetim, 2002:81; Soysal, 2010:74-75). Örneğin, APEC ülkelerinde yapılan bir araştırmaya göre kadınların sahip olduğu işletmelerin yoğun olarak bulunduğu iş kolları; Meksika ve G. Kore’de ticaret, otel ve restoran işletmeciliği, Endonezya’da, yiyecek, içecek, Filipinler’de el sanatları, giyim ve perakende, Avustralya, Kanada ve ABD’de hizmet ve perakende ticarettir (Asia-Pacific Economic Cooperation [APEC], 1999:13-14).

Türkiye geneline bakıldığında da 2012 yılı itibariyle 94 bin işveren kadının yüzde 78,7’si hizmetler, yüzde 12,8’i sanayi ve yüzde 8,5’i tarım kesiminde, kendi hesabına çalışan 788 bin kadının ise yüzde 30,3’ü hizmetler, yüzde 17,3’ü sanayi, yüzde 52,4’ü tarım kesiminde faaliyette bulunmaktadır (Keskin 2014:79). Kadınların daha çok hizmetler sektöründe iş kurmalarında, kadın istihdamının hizmetler sektöründe yoğunlaşmasının da katkısı vardır. Dünya genelinde 2012 yılında kadın istihdamının yüzde 49,2’si, AB-27 ülkelerinde yüzde 83’ü, OECD ülkelerinde yüzde 83,3’ü, Türkiye’de yüzde 45,8’i hizmetler sektöründe yer almaktadır (Keskin, 2015:57-63).

Kadınların ileri teknoloji gerektiren sektörlerdeki işletmelere sahip olmaları erkeklerden daha az olasıdır. Teknolojik gelişme erkek girişimciliğini kadın girişimciliğine göre daha güçlü bir şekilde etkilerken, hizmet sektörünün büyümesi kadın girişimciliğini erkek girişimciliğinden daha güçlü bir şekilde etkilemektedir (Verheul, Stel ve Thurik, 2004:7; Pushkarskaya, 2008:104). Yüksek teknolojiye sahip işyeri sahibi kadınların sayısı çeşitli unsurlardan dolayı yetersizdir (spesifik teknoloji ve işletme bilgisi, dinamik piyasa ihtiyaçlarına yönelik yüksek kaliteli ürünlerin geliştirilmesi, kaliteli yatırımcılarla para akışı gibi). Hizmet sektöründe ise önceki iş tecrübeleri kadınların kendi işletmelerini kurmak için gerekli olan güven ve iş ağını oluşturmalarına yardımcı olmaktadır (Alzahrani, 2014:1-2).

Kadın girişimcilerin yeni bir fikri ve inovasyonu değerlendirmeleri erkeklere göre çok daha azdır ve inovasyon kadın girişimciler için daha yaygın bir sorundur. Örneğin 2008 yılında AB genelinde Avrupa Patent Ofisi tarafından verilen patentlerin sadece yüzde 8,3’ü kadınlara verilmiştir (McCracken vd., 2015:14).

Kadın girişimciler genellikle daha az bir parayla işlerini başlatmanın yanı sıra aynı zamanda daha az bir parayla çalışmaktadır. Erkek girişimciler ve kadın girişimciler farklı finansman stratejileri kullanmaktadır. Kadın girişimciler iç kaynakları, dış kaynaklara nazaran daha fazla kullanmakta bu da sermaye miktarının büyümesini engellemektedir. Kadınlar işlerini yürütürken daha az borç sermaye kullanmaktadır ve borç finansmanı kullanırken bile, kadın ve erkek girişimcilerin farklı stratejileri kullandığı görülür. Kadınların

sahip olduğu işletmeler için daha fazla aile ve arkadaşlarından ödünç alma olasılığı yüksek ve toplam borçlarının içinde aile ve arkadaşlarına olan borcu erkeklerin sahip olduğu işletmelere göre daha fazladır. Bu durum kadınların kendi şirketlerini büyütme yeteneğini sınırlamaktadır. Bazı araştırmalar, kadınların da kendi işlerini başlatmak için resmi kredi kuruluşlarını kullanma eğiliminde olduğunu ve yine bazı araştırmalar ise kadınların daha az sermaye kaynağı olarak bankaları kullanma eğiliminin olduğunu göstermektedir (Gatewood, Brush, Carter, Greene ve Hart, 2004:14). Kadınların dış finansmanı daha az kullanmalarının bir nedeni kişisel varlık yoksunluğu nedeniyle dış finansman için gerekli teminatları göstermede karşılaştıkları zorluktur. Örneğin Türkiye’de tüm gayrimenkullerin sadece yüzde 9’u kadınların üstüne olduğu için bankalardan kredi talep ederken teminat gösterememektedir (Kurtsan, 2011). Ayrıca kadın girişimciler ve bankacılar arasındaki ilişkide cinsiyet ayrımcılığı sorunlara neden olabilmektedir. Krediler için teminat söz konusu olduğunda bankalar kadın girişimcilere daha katı şartlar uygulamaktadır. Bu da kadın girişimcilerin işlerini büyütmelerinde önemli engeldir. Kadınların müracaatlarında kocalarının veya varlıklı aile bireylerinden birinin imzası istenmektedir. Bankalar erkeklere göre daha az endüstriyel tecrübeye sahip oldukları ve daha az girişimci olarak görme eğiliminde oldukları için kadınlara daha az sermaye temin etmeye istekli olabilmektedir (Shmailan, 2016:4). Kadın girişimcilerin dış finansmanı daha az kullanmalarında diğer bir neden ise kendine güven sorunudur. Özetle, destek grupları olarak erkek girişimciler genellikle profesyonelleri görürken, kadınlar ise öncelikle eşlerini, yakın arkadaşlarını ve iş ilişkilerini görmektedir. Yani kadın girişimcilerin erkeklere kıyasla daha az güçlü profesyonel ağları vardır (McCracken vd., 2015:7).

Ürün ve hizmetler açısından bakıldığında kadın girişimcilerin niş pazarlarda faaliyet gösterdikleri savunulabilir. Zaman içinde tüketici talebinin çok yönlü hale gelmesiyle niş pazarlar daha fazla önem kazanmıştır. Kadın girişimciler bu pazarlarda genellikle bir uzmanlaşma stratejisi izlemektedir. Sundukları yeni rekabet edilemeyen veya tamamlayıcı ürünler onları rekabetten korumaktadır (Popescu, 2012:62).

Kadın ve erkek girişimcilerin yönetim tarzları karşılaştırıldığında, kadınlar ayırt edici özellikleri ve yetenekleri ile “dönüşümcü liderlikle” (transformational leadership) farklı görüntü sergilemektedir. Bu tarz liderlik/yönetim, astları ile olumlu etkileşim ve güvene dayalı ilişkiyi teşvik etmek, ayrıca güç ve bilgiyi paylaşmaktır. Kadınların yönetim tarzı daha çok açık iletişimi vurgulamaktadır (Nguyen, 2005). Kadın girişimciler iş hayatında çalışma yaşamının kalitesine önem veren, kalite üzerine odaklanan, yaratıcılığı, esnekliği, işletme yönetiminde insani yaklaşımları öne çıkaran, işletmelerini yönetirken sosyal ve kültürel amaçlara finansal amaçlar kadar önem veren bir yaklaşım bütününe sahiptir. Erkekler, daha direktif yönetim tarzına sahip olma eğilimi içindeyken, genel olarak kadın işverenler, çalışanlarının zaman ve enerji üzerinde çatışan taleplerini ve çalışanların iş, aile ve kişisel ilgilerini dengeleme ihtiyacını daha iyi anlamaktadır. Çalışanlarla iyi ilişkiler, kadın girişimciler için daha önemlidir. Erkek girişimciler daha görev odaklıdır. Ancak yapılan bazı araştırmalar daha geleneksel olmayan alanlarda işletmeler kuran kadınların daha fazla erkekler gibi düşünmek ve daha fazla kar elde etmek eğiliminde olduğunu da göstermektedir. Bu kadınlar; ulaştırma, inşaat ve geliştirme, iletişim, üretim, havacılık, toptan dağıtım, finans, yüksek teknoloji ve eğlencenin dâhil olduğu sektörlerde işletmeler açmak eğilimindedir (Affholder ve Box, 2004:5).

Kadın girişimciler erkek girişimcilere göre işleriyle ilgili daha az beklenti içindedir. Bunun nedeni; kadın girişimcilerin erkek girişimcilere göre daha düşük büyüme ve gelir potansiyeline sahip işletme türleri ile işe başlamaları, kar beklentilerinin daha az olması ve kadınların uzun yıllar iş hayatının dışında tutulmaları nedeniyle erkeklere nazaran girişimsel yeteneklerinin daha az farkında olmalarıdır (Kepler vd., 2007:8). Çoğu kadın girişimci için önemli finansal kazançlar elde etmekten, kendileri ve aileleri için makul düzeyde gelir elde etmek yeterli olmaktadır.

Kadın girişimciler dürüst ve etik kurallara uygun çalışmaya daha fazla özen göstermektedir (Sologistics-Women entrepreneur archives).

Kadınlar erkeklere göre daha fazla zorunluluk nedeniyle motive olup iş kurarken (Bullough, 2006:270; Pushkarskaya, 2008:104;

Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD], 2012:137; Kaushal, Negi ve Singhal, 2014:158; Singer, Amoros ve Arreola 2014:45) erkekler kadınlara göre daha fazla yakaladıkları fırsatları değerlendirmek amacıyla iş kurmaktadır (Kepler vd., 2007:8). Önceki iş deneyiminde yaşanan ayrımcılık, terfi edilmeme, iş ve aile sorumluluklarını dengeleme ihtiyacı, ekonomik kısıtlılıklar gibi iten faktörler, erkeklere kıyasla, kadınların girişimci olma istekleri üzerinde daha fazla bir etkiye sahiptir (Özdemir, 2010:121). Gelişmekte olan ülkelerde işgücü piyasasına girişte erkeklere göre daha fazla engelle karşılaşılan kadınlar işsizlik ve yoksulluğu aşmak için/gelir üretmek için herhangi bir iş veya başka seçenek bulunmadıklarından kendi işlerini kurmayı bir yol olarak görmektedir (Vossenber, 2013:3). Yoksulluk tüm insanlık için temel bir sorun olmasına rağmen, ağırlıklı olarak kadınlar tarafından yaşanan bir olgudur (Serinikli, 2016:598). 2013 yılında dünyada günde 2 ABD doları veya daha az gelirle yoksulluk içinde yaşayan insan sayısı yaklaşık 2,47 milyardır ve birçoğu gelişmekte olan ülkelerde veya Afrika ve Asya'da bulunan en az gelişmiş ülkelerdedir (Hussain ve Bhuiyan, 2014:559). Aynı şekilde kadın işsizlik düzeyi ile aktif işgücündeki kadın girişimcilerin yüzdesi arasında güçlü bir pozitif ilişki vardır. İşsizlik oranı, zorunluluk nedeniyle girişimci olan kadınların yüzdesini artırmaktadır (European Commission, 2014:80). Yüksek gelirli ülkelerde ise kadınların büyük çoğunluğu (2/3'si) gördükleri fırsatları değerlendirmek veya bağımsız olmak amacıyla iş kurmaktadır (Vossenber, 2013:3).

Erkek girişimciler kadın girişimcilere göre daha fazla saat işe zaman ayırabilmektedir. Çünkü kadın girişimciler işleriyle birlikte çocuk bakımı, ev işleri, aile büyüklerinin bakımı ile de ilgilenmek durumundadır. Kadınlar için iş ve aile taleplerini dengelemelerine olanak tanıyan esnek çalışma saati önemlidir (Kepler vd., 2007:6-7).

Erkek girişimcilerde tam-zamanlı çalışma kadın girişimcilere göre daha fazla, kadın girişimcilerde yarı-zamanlı çalışma daha fazladır (Verheul ve Thurik, 2000:14). Örneğin, 2012 yılında AB-28'deki tüm kadın girişimcilerin yüzde 30'u, erkek girişimcilerin ise yüzde 12'si yarı zamanlı çalışmaktadır ve

yarı-zamanlı çalışan erkek girişimcilerin yüzde 35'nin, kadın girişimcilerin yüzde 12'sinin ikinci bir işi vardır (European Commission, 2014:9-12).

Kadın girişimciler farklı amaçlar peşinde koşmaktadır. Girişimci kadınlar girişimlerinde kişisel beklentileri, erkek girişimciler ise ekonomik beklentileri ön planda tutmaktadır (Kutaniş ve Alpaslan, 2006:144). Kadınlar, erkeklerden daha çok kendini gerçekleştirme arzusu, iş tatmini, kişisel ilgi gibi nedenlerle de kendi işlerini kurmak istemektedir (Kepler vd., 2007:6). Bir başka ifadeyle kadınlar esneklik, bağımsızlık, iş memnuniyeti ve tatmin, kişisel gelişim ve prestij elde etmek için de kendi işlerini kurmak istemektedir (Winn, 2005:381). Kadınların kendi işlerini kurmak istemelerinde finansal olmayan boyutlar erkeklere göre daha yüksektir (Kepler vd., 2007:6). Yani, erkek girişimcilerle karşılaştırıldığında kadın girişimciler kardan çok sosyal itibara önem vermektedir (Yetim 2008:82; Soysal, 2010:74).

Kadınlar iş-aile yaşamını dengelemek için daha yüksek oranda girişimci olurken, erkeklerin büyük bir kısmı girişimcilikte para kazanma, ekonomik ilerleme ve/veya servet yaratma talep etmektedir (DeMartino ve Barbato, 2003:816; Kepler vd., 2007:6). Bir başka ifadeyle erkek girişimciler ekonomik fırsatlar gibi ekonomik faktörlere ve maliyetlerin kontrol altında olduğundan, kar odaklı olduğundan emin olmaya daha fazla odaklanmakta, kadınlar aile-iş hayatı dengesi ve ebeveynlik gibi sosyal faktörlere, sosyal katkıda bulunmaya ve kalitelerini güvence altına almaya daha fazla önem vermektedir (Shmailan, 2016:3).

Erkek ve kadın girişimciler başarıyı farklı değerlendirmektedir. Erkekler maddi kazançlarını başarı ölçüsü olarak daha fazla görürken, kadınlar başarıyı maddi kazancın yanında işle ilgisiz çıkarları da dahil kombinasyon olarak görmektedir (Affholder ve Box, 2004:5; BMO Wealth Management, 2016:5).

Kadın girişimciler erkek girişimcilere nazaran daha fazla sosyal desteğe ihtiyaç duymakta ve işe başlamadan önce sosyal desteğe sahip olduklarından emin olmak istemektedir (Kutaniş, 2009:253, Shmailan, 2016:3).

Kadın ve erkek girişimciler arasındaki bir diğer

fark, deneyim ve eğitim ile ilgilidir. Kadın ve erkek girişimcilerin almış olduğu eğitim tipine bakıldığında erkek girişimcilerin, kadın girişimcilere göre daha fazla teknik disiplinlerde eğitim almış oldukları görülmektedir. Deneyim açısından bakıldığında ise erkekler kendi işini kurmadan önce daha fazla çalışma ve yöneticilik deneyimine sahiptir. Çoğu kadın girişimci ilk yönetim tecrübelerini kendi işlerinde kazanmaktadır. Ayrıca deneyim tipindeki farklılıklar eğitim tipi farklılıklar ile ilgilidir. Kadın girişimciler daha fazla eğitim, satış, idari ve kişisel hizmetler gibi alanlarda tecrübelidir. Bir başka ifadeyle erkek girişimciler mali yönetim ve çağdaş teknolojilerin uygulanması ile ilgili daha fazla endüstri deneyimine sahiptir (Verheul ve Thurik, 2000:14). Çoğu kez erkek meslektaşlarından farklı eğitime ve deneyime sahip olmaları nedeniyle, bir işi başlatmak ve büyütme için gerekli bilgi ve becerilerin öğrenilmesinde kadınlar daha fazla yardıma ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle iş kurmak/işlerini geliştirmek isteyen kadınlara eğitim, danışmanlık ve ağ geliştirme programlarının vb. katkısı olabilir (Onge ve Stevenson, 2004:19). İş bilgisi ve tecrübe eksikliği, iş kurma aşamasında gerekli bilgi ve kaynaklara ulaşmak açısından kadın girişimcileri erkek girişimcilere göre daha zorlayıcı bir unsurdur (Affholder ve Box, 2004:6).

Kadınların, iş hayatının tehlikelerine veya risklerine ilişkin risk algı düzeyleri erkeklerle oranla daha yüksek görünmektedir. Yapılan araştırmalar, genelde erkekleri kadınlara oranla risk almaya daha yatkın göstermektedir (Kayalar ve Ömürbek, 2007:187). Nitekim pazarlama ve psikoloji alanında yapılmış çalışmalar da erkeklerin kadınlardan çok daha fazla ve kolaylıkla riskli kararlar alabildiklerini ortaya koymaktadır (Fidan ve Yılmaz, 2006:2). Kadın girişimciler işle ilgili tehlikeler söz konusu olduğunda daha endişelidir (Shmailan, 2016:5). Özellikle, kadınlar erkeklerden daha fazla finansal riskten kaçınma tavrı sergilemektedir (Kepler vd., 2007:9). Türkiye’de de kadın girişimciler, risk almada erkek girişimcilere oranla daha temkinli hareket etmekte ve daha az özgüvenli bulunmaktadır (Yetim, 2002:82).

Motivasyon temelinde baktığımızda, henüz girişimci olmamış fakat bu yönde somut adımlar atan kadınlar ve erkeklerle ilgili yapılan çalışmalarda özerk olma gibi içsel nedenlerle motive olan kadınların ve pazardaki bir fırsatın

algılanması gibi dışsal nedenlerle motive olan erkeklerin, girişimci olmadan önceki aşamada başarılı olma şanslarının daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Girişimcilerin farklı motivasyon faktörleri onların ekonomik başarı ve yatırım türleri gibi kararlarını etkilemektedir (Özdemir, 2010:122-123).

Kadın girişimciler işlerini aile yaşantılarına paralel olarak yürütebilmekte oysa erkek girişimciler çoğu zaman işlerini aile yaşantılarının önüne koymakta ve bir paralellik yaratamamaktadır (Kayseri Ticaret Odası [KTO], 2011:1). Kadın girişimciler, kadın olmanın yarattığı farklılık ve hassaslıkla duygusal zekalarını iş hayatına yansıtabilme ve çoğu zamanda bu durumun olumlu sonuçlarını elde etmektedir (Şahin, 2006:41).

Kişisel özellikler açısından bakıldığında kadın ve erkek girişimciler açısından güçlü benzerlikler bulunmaktadır. Her ikisi de mizaç olarak enerjik, belli hedeflere yönelen ve serbest eğilimli olmalarına karşın, erkeklerin, kadınlara oranla özgüvenleri daha güçlü, esneklik ve toleransları daha azdır (Hisrich ve Peters, 2002:76).

Girişimcilik bazı haklardan vazgeçmek demektir. Bazı araştırmalar işgücüne katılım üzerinde sosyal güvenlik sisteminin etkisinin erkekler ve kadınlar arasında farklı olduğunu göstermektedir. Girişimcilik sağlık sigortası, emeklilik maaşı, işsizlik sigortası gibi çıkarılardan vazgeçmek anlamına geldiğinde kendi hesabına çalışmanın fırsat maliyetleri artar. Kadınlar güncel kazançlarından ziyade gelecekte kazanacakları sosyal güvenliği zenginlik olarak görürken, erkekler güncel kazançlarına önem vermektedir. Dolayısıyla, yüksek sosyal güvenlik imkânlarının ve yardımlarının kadın girişimciliğini azaltma olasılığı erkek girişimciliğinden daha fazla olabilir (Verheul 2005:55). Kadınlar için girişimci olmak çoğunlukla bir ‘yaşam stratejisi’ erkekler için ise bir ‘iş stratejisi’dir (Buttner, 1993:60).

Son olarak, kadın ve erkek girişimcilerin farklılıklarını özet olarak ortaya koyması açısından aşağıda bir tablo yer almaktadır (Tablo 1). Bu tabloda kadın ve erkek girişimcilerin iş hedefleri, risk toleransı, finansman, motivasyon, yönetim ve ağ bağlantılarındaki farklılıklar gösterilmektedir.

Tablo 1. Kadın ve Erkek Girişimciler Arasındaki Farklılıklar

Erkek girişimciler	Kadın girişimciler
İş hedefleri	
Kolay karar alma	Karar almada zorluk
Ekonomi ve maliyet odaklı	Sosyal katkı ve kaliteye odaklı
Finansal risk almaya istekli	Finansal risk konusunda endişeli
Görev odaklı yöneticilik	Çalışanlarla iyi ilişkiler üzerine odaklanma
İmalat ve inşaat alanında işletmeler	Perakende ve hizmet alanında işletmeler
Risk toleransı	
İşle ilgili tehlikelerde daha az endişe	İşle ilgili tehlikelerde daha fazla endişe
Yeterli bilgiye sahip olduğuna güvenme	Daha fazla ayrıntılı bilgi isteme
İş kurarken daha az sosyal destek ihtiyacı	İş kurarken sosyal destek talebi
Başarısız olmaktan kaçınmamak	Başarısız olmaktan kaçınmak
Daha fazla risk almaya yatkın	Daha fazla riskten kaçınmak
Finansman	
Daha fazla sermaye	Daha az sermaye
Daha fazla borç	Daha az borç
Finansman için geçmiş sicil kayıt varlığı	Finansman için geçmiş sicil kayıt yokluğu
Bankaların güveni daha fazla	Bankaların güven eksikliği
Sermaye erişim kolaylığı	Sermaye erişim zorluğu
Motivasyon	
Dışsal odaklı	Özerk olma isteği
İnisiyatif almada güçlülük	Daha pozitif
	Daha sağduyulu
	Eleştirel düşünme
	Kendi işinin patronu olma
Daha fazla para kazanma	Başarı hissi edinmek
Önceki deneyim	
Yönetim	
Daha fazla mantıksal düşünme	Daha fazla sezgisel düşünme
Direktif yönetim tarzı	İletişimsel ve anlatımcı davranışlar
	İletişim becerileri mükemmel
	Çalışanlarının ihtiyaçlarını anlama
İşletmelerini büyütme	İşletmelerini büyütme
Genişleme konusunda daha agresif	Genişleme konusunda temkinli ve tutucu
Ağlar	
Geniş network	Az network
Organizasyonlar	Aile ve arkadaşlar
Ağa daha fazla erişim	Ağa daha az erişim

Kaynak: Shmailan, 2016:3-6.

SONUÇ

Erkek ve kadınlar arasında girişimcilik faaliyetlerinin düzeyinin artması ve kadınların ekonomik ve sosyal güç haline gelmesi ülkenin ekonomik gelişimi ve sosyal sistemin güçlendirilmesi açısından önemlidir. Kadın ve erkek girişimciler paylaştıkları ortak özelliklerin yanında sektör ve iş seçimi, işletme yapısı ve büyüklüğü, yönetim tarzı, finansman

stratejileri, risk yönetimi ve beklentiler gibi birçok farklı özellikler de yansıtmaktadırlar. Kadın ve erkek girişimciler arasında farklılıkların olması kadın girişimciliğini ayrı olarak da ele almayı gerektiren bir unsurdur.

Ayrıca, günümüzün ve ülkemizin en önemli sorunlarından biri istihdam yaratmaktır. İstihdam yaratmak girişimciliğin işlevlerinden biridir. Kadın girişimciliği kadın istihdamını artırmada

önemli bir uygulama olabilir. Türkiye’de kadın girişimcilerin sayılarının ve istihdama katkılarının artması için kadınların girişimci olmaya teşvik edilmesi ve güçlendirilmesi ve bu bağlamda konunun toplumsal ve bireysel boyutlarını da kapsayan etkin politikaların

izlenmesi çok yerinde olacaktır. Etkin politikaların izlenmesinde kadın ve erkek girişimciler arasında farklılıkları bilmek ve göz önünde bulundurmamak strateji belirlemede katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

Affholder, J., & Box, T. M. (2004). Struggles of Female Entrepreneurs. *Proceedings of The Academy of Entrepreneurship*, 10(1), 3-8.

Akgül Koç, S., & Siklon, S. (2009). Depremde Kadının Özel Alandan Kamusal Alana Geçiş Süreci ve Sivil Toplum Kuruluşları. Sakarya Üniversitesi Uluslararası-Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongresi 05-09 Mart 2009, Sakarya, Kongre Bildirileri, 1, 265-279.

Alzahrani, A. (2014). How High-technology Female Entrepreneurs Perceive and Overcome Startup Challenges. *Masters of Applied Science*, Carleton University Ottawa, Ontario.

Asia-Pacific Economic Cooperation [APEC]. (1999). Women Entrepreneurs in SMEs in The APEC Region.

Aslan, Ş., & Atabey, A. (2005). Küresel Rekabette Kadın Girişimcilerin Rolü ve Türk Kadın Girişimci Tipolojisi. *Journal of Azerbaijani Studies*, 1-17.

Berber, M., & Yılmaz Eser, B. (2008). Türkiye’de Kadın İstihdamı Ülke ve Bölge Düzeyinde Sektörel Analiz. “İş, Güç” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 10(2), ISSN: 1303-2860, 1-16.

Bisawa, T., & Parnami, M. (2015). Woman Entrepreneur –The Role Men Play in Their Success. *The International Journal Of Business & Management*, 3(9), ISSN 2321 –8916, 261-265.

BMO Wealth Management. (2016, September). Are there gender differences among entrepreneurs? Insights on the characteristics and gender differences of business owners. BMO Wealth Management Report, U.S. Edition.

Bullough, A. (2006). Do Women Entrepreneurs Effect Economic Growth in Developing Countries. *Proceedings AIB SE Annual Meeting*, USA, 268-279.

Buttner, E. H. (1993). Female Entrepreneurs: How Far Have They Come?. *Business Horizons*, 36(2), DOI: 10.1016/S0007-6813(05)80039-4•Source: RePEc, 59-65.

Can, Y., & Karataş, A. (2007). Yerel Ekonomilerde Kalkınmanın İtici Gücü Olarak Kadın Girişimcilerin Rolü ve Mikro Finansman: Muğla İli Örneği. *Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi Yerel Ekonomiler Özel Sayısı*, 251-261.

DeMartino, R., & Barbato, R. (2003). Differences between woman and men MBA entrepreneurs: exploring family flexibility and wealth creation as career motivators. *Journal of Business Venturing*, 18, 815-832.

Doğan, S. (2010). Avrupa Birliği’nin girişimcilik politikası, kobi yaklaşımı ve Türkiye, İstanbul: İTO Yayınları, Yayın No: 2010-80.

European Commission. (2014). Statistical Data on Women Entrepreneurs in Europe. doi:10.2769/34288.

Fidan, F., & YILMAZ, T. (2006). Kadın Girişimciliğine Alternatif Bakış Serüven mi? Macera mı?. *Doğu Akdeniz Üniversitesi 2. Uluslararası Kadın Araştırmaları Konferansı*, Nisan, Kuzey Kıbrıs.

Gatewood, E. J., Brush, C. G., Carter, N. M., Greene, P. G., & Hart, M. M. (2004). Women Entrepreneurs, Growth, and Implications for the Classroom. Coleman Foundation White

Paper Series for the United States Association for Small Business and Entrepreneurship.

Girişimcilik ve İş Kurma Süreçleri. [URL:www.koniks.com/data/others/girisimcilikvekendiisinikurma.ppt] internet adresinden 20.07.2017 tarihinde edinilmiştir.

Goffee, R., & Scase, R. (1992). Kadınlar iş başında. (Çev. A. Fethi). İstanbul: Eti Kitapları.

Greene, P. G., Hart, M. M., Gatewood, E. J., Brush, C. G., & Carter, N. M. (2003). Women entrepreneurs: moving front and center: an overview of research and theory. Coleman White Paper Series, 3, available at [URL:http://www.usasbe.org] internet adresinden 18.07.2017 tarihinde edinilmiştir.

Günay, G., & Bener, Ö. (2011). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri. TSA / 15(3), 157-171.

Hillman, K. (2016). Transitions between Employment, Unemployment and Entrepreneurial Activities – Evidence from Germany. Dissertation, Universität Hamburg, Hamburg.

Hisrich, R. D., & Peters, M.P. (2002). Entrepreneurship, fifth edition, Boston: McGraw Hill Irwin.

Hussain, D. M., Bhuiyan, A. B., & Bakar, R. (2014). Entrepreneurship Development and Poverty Alleviation: An Empirical Review. Journal of Asian Scientific Research, 4(10), 558-573.

International Labour Organization [ILO]. (2016). Women at Work Trends 2016. Geneva.

International Labour Organization [ILO]. (2014). Global Employment Trends 2014: Risk of a jobless recovery?. Geneva.

International Trade Union Confederation [ITUC]. (2011). Living with Economic Insecurity: Women in Precarious Work. March 2011, ITUC Report.

Kaushal, D., Negi, A., & Singhal, C. (2014). The Gender Gap in Entrepreneurship and How to Overcome It? A Study of Women Entrepreneurship Promotion in Uttarakhand

State. Global Journal of Finance and Management, ISSN 0975-6477, Research India Publications, 6(2), 157-164.

Kayalar, M., & Ömürbek, N. (2007). Girişimci Adaylarının Risk Almaya Yatkınlık Özelliğinin Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi. Atatürk Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 21(1), Erzurum, 185-200.

Kayseri Ticaret Odası [KTO]. (2007). Türkiye’de Kadın Girişimci – 2007 Durum Raporu, Kayseri.

Kelly, D. J., Brush, C. G., Greene, P. G., & Litovsky, Y. (2011). Global Entrepreneurship Monitor 2010. Women Report, Global Entrepreneurship Research Association.

Kepler, E., Shane, S., & Heights, S. (2007). Are Male and Female Entrepreneurs Really That Different?. Small Business Research Summary, No. 309, September 2007, SBA Office of Advocacy Working Paper.

Keskin, S. (2014). Türkiye’de Kadın Girişimcilerin Durumu. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Dr. H. İbrahim Bodur Girişimcilik Uygulama ve Araştırma Merkezi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 9(1), 71-94.

Keskin, S. (2015). Dünyada ve Türkiye’de Kadın İstihdamının Sektörlere ve İş Statüsüne Göre Dağılımı. Maltepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Ekonomik, Toplumsal ve Siyasal Analiz Dergisi, 2015/1, ISSN 1303-0496, 52-70.

Kızıldağ, D., & Kula, S. (2009). Küçük Kentte Kadın Girişimci Olmak Afyonkarahisar Örneği. Sakarya Üniversitesi Uluslararası-Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongresi 05-09 Mart 2009, Sakarya, Kongre Bildirileri, 1, 225-233.

Kurtsan, M. (2004). Kadın Girişimcilere Kurumsal Destek. Röportaj, 28.Ekim 2004, [URL:arsiv.ntv.com.tr/news/293623.asp] internet adresinden 25.09.2017 tarihinde edinilmiştir.

Kutaniş, R. Ö. (2009). Kadın Girişimcilerin Algılanma Farklılıkları: Sakarya Örneği. Sakarya Üniversitesi Uluslararası-Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongresi 05-09 Mart 2009, Sakarya, Kongre Bildirileri, 1, 252-261.

Kutaniş, R. Ö., & Aplaşlan, S. (2006). Girişimci ve Yönetici Kadınların Profilleri Farklı mıdır?. Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 8(2), 139-153.

McCracken, K., Marquez, S., Kwong, C., Stephan, U., Castagnoli, A., & Dlouha, M. (2015). Women's Entrepreneurship: closing the gender gap in access to financial and other services and in social entrepreneurship. EP, Directorate General for Internal Policies Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs, Women's Rights & Gender Equality, European Parliament, European Union, [URL: <http://www.europarl.europa.eu/studies>] internet adresinden 21.07.2017 tarihinde edinilmiştir.

Moore, D. P. (2000). Transitions-Milestones On The Route To Success. USASBE Proceeding, 18 February 2000, 1-5.

Nguyen, M. (2005). Women Entrepreneurs, Turning Disadvantages Into Advantages, [URL: www.preflightventures.com] internet adresinden 17.07.2017 tarihinde edinilmiştir.

Onge, A., & Stevenson, L. (2004). Fostering the start-up and growth of women-owned enterprises: Best practices from Atlantic Canada. UNECE, Series: Entrepreneurship and SMEs, Access To Financing And Ict For Women Entrepreneurs in The Unece Region, Challenges and good practices (pp 14-24). Geneva and New York, United Nations Publications, ISBN 92-1-016361-3.

Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD]. (2012). Gender Equality in Education, Employment and Entrepreneurship: Final Report to the MCM 2012. OECD Week, C/MIN(2012)5.

Özçatal, Ö. (2009). Kadınların İşgücü Piyasasına Katılımını ve Çalışma Koşullarını Etkileyen Sosyo-Demografik ve Kültürel Faktörler. Sakarya Üniversitesi Uluslararası-Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongresi 05-09 Mart 2009, Sakarya, Kongre Bildirileri, 1, 45-54.

Özdemir, A. A. (2010). Potansiyel Girişimci Olan Kadınların Motivasyon Faktörleri ve Eskişehir'de Bir Araştırma. Ege Akademik Bakış, 10(1), 117-139.

Popescu, S. (August 2012). Women and Men in Entrepreneurship. Journal of Knowledge Management, Economics and Information Technology, 2(4), ISSN 2247-7756, Scientific Papers, (www.scientificpapers.org), 60-69.

Pushkarskaya, H. (2008). Gender Differences in Determinants of Entrepreneurial Intentions in a Rural Setting. Innovative Marketing, 4(1), 103-113.

Serinikli, N. (2016). Kadın Yoksulluğunu Önlemede Girişimciliğin Önemi: Kadın Kooperatifleri ve Mikro Kredi Uygulamaları. BJSS Balkan Journal of Social Sciences / Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, International Congress of Management Economy And Policy, 2016 Aralık, 598-609.

Shmailan, B. A. (2016). Compare the Characteristics of Male and Female Entrepreneurs as Explorative Study. Journal of Entrepreneurship & Organization Management, 5(4), ISSN: 2169-026X, DOI: 10.4172/2169-026X.1000203, 1-7.

Singer, S., Amoros E. J., & D. M. Arreola. (2014). Global Entrepreneurship Monitor [GEM] 2014 Global Report. Global Entrepreneurship Research Association, ISBN: 978-1-939242-05-1.

Sologistics-Women entrepreneur archives, [URL: sologistics.us/category/women-entrepreneurs] internet adresinden 21.07.2017 tarihinde edinilmiştir.

Soysal, A. (2010). Kadın Girişimcilerin Özellikleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve İş Kuracak Kadınlara Öneriler: Kahramanmaraş İlinde Bir Araştırma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 71-95.

Şahin, E. (2006). Kadın Girişimcilik ve Konya İlinde Kadın Girişimcilik Profili Üzerine Bir Uygulama. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Konya.

Tunç, H. (2013). Toplumsal Değişim Sürecinde Din ve Toplumsal Cinsiyet-Lise Gençliği Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din

Bilimleri Ana Bilim Dalı, Kahramanmaraş.

Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK]. (2014). İstatistik Göstergeler 1923-2013, Yayın No:4361, Ankara.

Verheul, I. (2005). Is there a (fe)male approach? Understanding gender differences in entrepreneurship. ERIM PhD Series Research in Management, ISBN 90-5892-080-1.

Verheul, I., & Thurik, R. (March 2000). Start-up Capital: Differences Between Male and Female Entrepreneurs. EIM Research Report 9910/E,

Verheul, I., Stel, A., & Thurik, R. (2004). Explaining female and male entrepreneurship across 29 countries. SCALES paper series N 200403.

Vossenbergh, S. (2013). Women Entrepreneurship Promotion in Developing Countries: What explains the gender gap in entrepreneurship and how to close it?. Maastricht School of

Management, Working Paper No. 2013/08, Maastricht, The Netherlands.

Welter, F. (2002). The Environment for Female Entrepreneurship in Germany. Paper presented at the RENT XVI, 22-23 November, Barcelona, [URL:www.ifm.uni-mannheim.de/unter/fsb/nr5.pdf] internet adresinden 21.07.2017 tarihinde edinilmiştir.

Winn, J. (2005). Women entrepreneurs: Can we remove the barrier?. International Entrepreneurship and Management Journal, 1, 381-397.

Yelkikalan, N. (2006). Başarılı Girişimcilikte Cinsiyetin Rolü: Kadın Girişimciler. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Dr. H. İbrahim Bodur Girişimcilik Uygulama ve Araştırma Merkezi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 1(1), 45-54.

Yetim, N. (2002). Sosyal Sermaye Olarak Kadın Girişimciler: Mersin Örneği. Ege Akademik Bakış Dergisi, 2(1), 79-92.